

De samenwerkende organisaties:

Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)
Kunsten '92 en Federatie Ruimtelijke Kwaliteit (FRK)

Betreft: Kennismaking met de erfgoedsector

Datum: Amsterdam, 11 juli 2024

Geachte heer Bruins,

Namens de samenwerkende organisaties vanuit verleden, heden en toekomst (Federatie Instandhouding Monumenten (FIM), Kunsten'92 en Federatie Ruimtelijke Kwaliteit (FRK)) willen wij u van harte feliciteren met uw benoeming tot onze nieuwe Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

In het hoofdlijnenakkoord werden cultuur en erfgoed niet genoemd, dus wij zijn benieuwd naar uw uitwerking van dit akkoord. Ons erfgoed is een zeer wezenlijk onderdeel van onze culturele identiteit. Het maakt ons land tot wat het is: van ruimtelijke inrichting, tot de identiteit van onze steden, dorpen en landschappen. Het vertelt het verhaal van onze geschiedenis en verbindt verschillende generaties. Door erfgoed te behouden en te koesteren, versterken we de banden binnen onze gemeenschappen en bevorderen we een gevoel van saamhorigheid. Het is iets waar wij als Nederland trots op zijn en waar we voorzichtig mee om moeten gaan. Wij hopen dat u zich hier de komende jaren sterk voor zal maken.

Wij werken graag met u en uw ministerie samen op het gebied van de erfgoed- en monumentenzorg. Wij geloven erin dat wij door het behoud en de herbestemming van ons erfgoed Nederland inspirerend, mooi en herkenbaar kunnen houden.

Voor buitenstaanders lijkt het vanzelfsprekend dat er oude gebouwen, historische steden en dorpen bestaan, maar achter het behoud van ons cultureel erfgoed gaat een langlopende en complexe samenwerking schuil tussen particuliere eigenaren en overheden. Dit systeem functioneert tot op heden goed, zeker vereenvoudigd en geharmoniseerd (waardoor elke eigenaar weet waar hij of zij aan toe is en geen monument tussen wal en schip valt), maar er komen ook flinke uitdagingen op ons af:

1) Duurzaam financieringsstelsel voor monumentenzorg

Zo kunnen eigenaren van (grote) monumenten steeds lastiger de kosten voor instandhouding en restauratie en verduurzaming opbrengen door de gestegen bouwkosten en uitblijven van indexatie op subsidies. Zoals bij de basisregelingen in het financieringsstelsel van de monumentenzorg: subsidie woonhuismonumenten, subsidie instandhouding monumenten (SIM) en de provinciaal georganiseerde restauratiesubsidies.

Voor iconische en beeldbepalende rijksmonumenten lopen de kosten voor onderhoud exponentieel op (zie: [Onderzoeksrapport Restauratiebehoefte](#) gepresenteerd: 770 miljoen nodig). Wij doen daarom een dringende oproep aan het kabinet om een oplossing te vinden voor de bijzondere categorie "grote monumenten" en "groen erfgoed", als ook de complexe (integrale) opgaven bij instandhouding van erfgoed: restauratie in combinatie met verduurzaming en herbestemming, of aanpak van constructieve problemen zoals funderingsproblemen en de versterking van monumentale panden in Groningen.

2) Druk op de capaciteit: impact op erfgoedbeheer

Voldoende kennis, kunde en capaciteit: zowel in de uitvoerende sector (gespecialiseerde aannemers, ambachtslieden, architecten en adviseurs) als bij verschillende overheidslagen is er een tekort aan gekwalificeerd personeel om te voldoen aan de wettelijke taken die de erfgoedzorg vraagt.

Het opleiden van jonge vakmensen valt buiten het reguliere MBO- en HBO-onderwijs en wordt nu door de sector zelf georganiseerd, maar zonder (financiële) steun van de overheid is het voortbestaan van deze kleinschalige en gespecialiseerde vakopleidingen zeer onzeker. Voor meer informatie: rapport [Kwaliteit in de monumentenketen](#) van de Vakgroep Restauratie, de VAWR (vereniging van architecten werkzaam in de restauratie) en het GA-Platform Restauratie.

In het gedecentraliseerd stelsel voor erfgoed ligt een belangrijke rol op het gebied van vergunningverlening, toezicht (uitvoering van wettelijke taken) en ruimtelijke ordening (verbinding van erfgoed met diverse, urgente opgaven) bij de provincies en vooral de gemeenten. Ook hier staat de capaciteit onder druk.

3) Goed eigenaarschap / goed opdrachtgeverschap

Een goed werkende keten is essentieel voor effectieve samenwerking: niet alleen tussen bestuurslagen of deskundige medewerkers in de monumentenzorg, maar ook met de eigenaren van het erfgoed. Zij zijn tenslotte degenen die dagelijks de zorg voor onze monumenten dragen.

Door het bevorderen van het inzetten van deskundige adviseurs en voldoende kennis, kunde en capaciteiten bij taakbewuste overheden, al dan niet via de diverse overheidsloketten, al dan niet via de provinciaal georganiseerde stichtingen voor ondersteuning van gemeenten (steunpunten) of eigenaar (Monumentenwachten) kunnen eigenaren van rijksmonumenten bij de instandhouding van hun erfgoed ondersteund worden.

Met name particuliere eigenaren van monumenten (rijks, gemeentelijk en provinciaal) kunnen zo actief worden geïnformeerd over hun rechten en plichten. Ook de verduurzamingsopgave van monumenten vereist gespecialiseerde kennis en begeleiding die nu onvoldoende voorhanden is.

Erfgoed als uitgangspunt in de grote maatschappelijke opgaven, voor een kwaliteitsvolle toekomst

Investeren in erfgoed heeft grote maatschappelijke baten, dat laten verschillende onderzoeken zien, waaronder het onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving [zie de speciale [themasite](#)].

Samen met u en uw ministerie wil de sector zich de aankomende jaren inzetten voor:

- ⇒ Versterken van de sociale cohesie. Wij wonen in een mooi land, waar bewoners zich thuis voelen en binding voelen door de vele oude gebouwen en gebieden die de verhalen uit onze geschiedenis doorgeven. Daarbij toont onze archeologie de menselijke vindingrijkheid uit het verleden;
- ⇒ De aantrekkelijkheid van onze historische steden en dorpskernen versterken en daarmee direct bijdragen aan een sterk (internationaal) vestigingsklimaat voor bewoners en ondernemers. Met aandacht voor inbreiding (vanuit ontwerpkracht) binnen de bestaande kwaliteitsvolle dorps- en stadsstructuren boven uitbreiding in waardevol cultuurlandschap;
- ⇒ Het benutten van erfgoed om onze leefomgeving klimaatbestendig te maken. Door oude landschappelijke structuren, historische watersystemen of ambachten in te zetten kunnen wij oplossingen bieden om onze verstoorde balans met bodem en water te herstellen. Zo kan ons erfgoed helpen om onze leefomgeving klimaatrobuust in te richten: cultuurlandschappen en landgoederen bieden bijvoorbeeld de noodzakelijke hectaren voor waterberging als antwoord op wateroverlast en langere periodes van droogte. Kijk voor een aantal inspirerende voorbeelden in ons [erfgoedpamflet](#);

⇒ Bewoners en gemeenschappen sterker betrekken bij hoe we willen wonen, werken en leven. We moeten, vanuit de kracht en kwaliteiten van de bestaande leefomgeving, de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, energietransitie en landbouwtransitie vormgeven. De bestaande voorraad aan leegstaande of onderbenutte kantoren, fabrieken, maatschappelijk vastgoed en kerken (waaronder veel monumenten en historische gebouwen) biedt bijvoorbeeld veel kansen voor de woonopgave, zie [het onderzoek van het Expertteam Vastgoedtransformatie](#). We wonen tegenwoordig tenslotte ook in oude fabrieken en kloosters of gaan naar de film in een oude koepelgevangenis.

U ziet dat het belang van erfgoed verder rijkt dan alleen binnen de “C” van uw departement. Daarom roepen wij u nadrukkelijk op om de verbindende kracht van erfgoed te gebruiken en in samenspraak met uw collega’s op andere ministeries bovengenoemde uitdagingen aan te gaan.

Wij nodigen u graag uit voor een werkbezoek dit najaar aan een erfgoedlocatie waarin verschillende partijen in een integrale en cross-sectorale aanpak ruimtelijke en sociale opgaven op een **erfgoedinclusieve** manier aanpakken.

Met collegiale groeten,

Eefje van Duin
Voorzitter FIM
06 49 312 048, voorzitter@fimnederland.nl

mede namens:

Astrid Weij, directeur Kunsten '92
en Mariëlle Hoefsloot, directeur Federatie Ruimtelijke Kwaliteit (FRK)

ook gestuurd naar:

ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
ministerie van Klimaat en Groene Groei

en in afschrift naar:

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,
Nationaal Restauratiefonds,
en de bij ons aangesloten organisaties